

MEMORANDUM 2019

STERK(ER) EN ZORGZA(A)M(ER) ONDERWIJS

VOOR IEDERE LEERLING IN VLAANDEREN

PROVINCIAAL ONDERWIJS VLAANDEREN GAAT VOOR STERK

EN ZORGZAAM ONDERWIJS VOOR IEDERE LEERLING IN

VLAANDEREN

Het provinciaal onderwijs, dat is per definitie **niche-onderwijs!** Van basisonderwijs in Voeren tot buitengewoon onderwijs¹ in Assenede, van *Chemische procestechnieken* in PITO Stabroek tot *Lichamelijke opvoeding en Sport* in PISO Tienen, van *Bouwtechnieken* in PROVIL Lommel tot *Haarzorg* in PIVA Oudenaarde en van kunst in PIKOH Hasselt tot textiel in PTI Kortrijk. Al van bij de opstart van het provinciaal onderwijs bieden de provincies onderwijs aan waar anderen dit niet kunnen. Daarnaast verwelkomt het provinciaal onderwijs ook scholen en centra die de overstap naar het provinciaal onderwijs maken omdat hun besturen het engagement niet verder opnemen.

Van oudsher staat het provinciaal onderwijs bekend voor haar **kwaliteitsvolle STEM- en BIO-STEM**–studierichtingen (land- en tuinbouwscholen). Binnen het openbaar onderwijs vertegenwoordigen we dan ook maar liefst 53% van het leerlingenaantal in het land- en tuinbouwonderwijs. Het aandeel aan technisch en beroepsonderwijs van het provinciaal onderwijs bedraagt 18% (binnen het officieel onderwijs). In al onze STEM-opleidingen krijgt de T van **Techniek een prominente plaats**. Hierbij zijn innovatie en duurzaamheid onze belangrijke aandachtspunten. Het provinciaal onderwijs gaat dan ook actief op zoek naar **partners** in het hoger onderwijs, de sectoren en de werkgevers om het STEM-onderwijs krachtig af te stemmen op zowel de doorstroom naar het hoger onderwijs als naar de arbeidsmarkt. Het provinciaal onderwijs is bovendien een grote **voortrekker van het duaal leren** in STEM- en BIO-STEM-opleidingen.

Kortom, het provinciaal onderwijs neemt een **unieke plaats** in het onderwijslandschap in en is een **onmisbare partner** bij het uitvoeren van de transitieprioriteiten binnen Visie 2050 van de Vlaamse Regering.²

STERK ONDERWIJS VOOR IEDERE LEERLING

“STERK ONDERWIJS BETEKENT SAMEN SCHOOL MAKEN VANUIT
EEN STERK BELEIDSVOEREND VERMOGEN”

1 *Het provinciaal onderwijs vraagt ruimte voor de verdere ontwikkeling van de **actieve subsidiariteitsrol** van haar schoolbesturen. De schoolbesturen mogen niet herleid worden tot louter de juridische eindverantwoordelijke van hun onderwijs. Want school maken, dat doen de directies en de besturen in het provinciaal onderwijs, samen in het drieschakelmodel.*

Door **grote maatschappelijke uitdagingen** wordt van scholen en centra steeds meer verwacht. Vlaanderen kent dan ook op alle onderwijsniveaus bewegingen van schaalvergroting. Deze evolutie laat de rol van het schoolbestuur en de schooldirecties niet ongemoeid. De vijf provinciale schoolbesturen nemen taken over die schooloverstijgend doeltreffender georganiseerd kunnen worden (subsidiariteitsrol). Effectiviteitsstudies tonen aan dat dit een belangrijk indirect effect heeft op de kwaliteit van het onderwijs. Provinciale directies krijgen zo meer ruimte om met onderwijskundig leiderschap aan de slag te gaan.

2

*De opleiding van leiders van morgen tot **geïntegreerd leiderschap** verdient onze **topprioriteit**. Daarom pleit het provinciaal onderwijs voor een gezamenlijke organisatie van een **Vlaanderenbrede preservice directeurenopleiding**, georganiseerd door de driehoek van pedagogische begeleidingsdiensten, hogescholen en de universiteiten, aangevuld met een **neteigen inservice training**. Het opnemen van het directeurschap als een mandaatfunctie is het beste antwoord op het risico van slijtage op leiderschap.*

De verwachtingen naar de **schoolleiders** zelf en de invulling van hun rollen zijn hoog. Op het terrein stellen we vast dat het steeds moeilijker wordt om de vacatures voor schooldirecteur ingevuld te krijgen. Het water staat spreekwoordelijk aan de lippen van schooldirecties en heel wat leidinggevendenden haken af. Er is **nood aan geïntegreerd leiderschap**³ waarbij directie en leraren samen school maken met een grote aandacht voor **onderwijskundig leiderschap**.⁴ In functie van de wisselende inzetbaarheid van de schoolleider, promoten we een mandaatfunctie voor de directeur van bijvoorbeeld tweemaal 5 jaar.

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen vindt dat deze topprioriteit een gezamenlijke aanpak van alle koepels en het net vergt en wil hierin een voortrekkersrol spelen. Deze **preservice-opleiding** moet de noodzakelijke kennisbasis omvatten voor de concrete vormgeving van een geïntegreerd leiderschap. Dit gezamenlijke aanbod van een preservice-opleiding is slechts een eerste stap in het continuüm van de **professionalisering van het schoolleiderschap**. Het dient aangevuld te worden met inservice-training als aanvangsbegeleiding op maat, begeleid door de pedagogische begeleidingsdienst (PBD) en in nauwe samenwerking met de schoolbesturen.

3

*Onderwijskwaliteit heeft nood aan ruimte voor een **eigentijds HRM-beleid**. Aandacht voor de loopbaan van de leraar met een schoolopdracht van 38 uur, coaching en een evaluatie met juridische consequenties zijn noodzakelijk.*

Het Vlaams provinciaal onderwijs stelt dat het geïntegreerd leiderschap slechts zijn volle uitwerking kan hebben als er een **flexibel HRM-beleid** kan gevoerd worden. Uit het tijdsbestedingsrapport blijkt dat leraren meer dan 38 uren werken. Maak dit voor de leraar en de buitenwereld zichtbaar door een schoolopdracht als erkenning en waardering voor het geleverde werk.

De besturen van het provinciaal onderwijs zullen hun engagement om (startende) leraren te begeleiden verder blijven uitbouwen door sterk te investeren in coachingsgesprekken met leraren en **aanvangsbegeleiding** voor in het bijzonder startende leraren met klasbezoeken, intervisies en navormingen. De overheid moet op haar beurt blijven investeren in middelen ter ondersteuning van aanvangsbegeleiding voor de startende leraren.

Het huidige **functionerings- en evaluatiebeleid** zit evenwel vast in een te eng keurslijf. Het biedt te weinig hefboomen om een goed personeelsbeleid te kunnen voeren dat inspeelt op de verwachtingen van de overheid. We pleiten bijgevolg om consequent juridische rechtsgevolgen te kunnen koppelen aan een evaluatie “onvoldoende” met het ontslag van de leraar tot gevolg. Bovendien vragen we om het systeem van vaste benoeming beter af te stemmen op de noden van onderwijs inzake modernisering en nieuwe eindtermen.

“Sterk technisch en beroepsonderwijs⁵ duidelijk in beeld”

4

*Het provinciaal onderwijs vraagt te investeren in regionale netoverschrijdende leerloopbaanadviseeringscentra met **bijzondere aandacht voor oriëntering naar technisch en beroepsonderwijs als een positieve keuze**. We zien hier een duidelijke rol voor de overheid om TSO en BSO te promoten via een campagne.*

We merken dat bedrijven steeds meer zoeken naar technische profielen. Maar die **vraag** naar technische scholing staat in contrast met het **negatieve beeld** dat technische opleidingen nog steeds met zich mee slepen. De STEM-monitor (juni 2018) stelt een verdere daling vast van het aantal leerlingen in het beroepsonderwijs en zeer lichte stijging van 0,6% in het TSO. ⁶ Het is hoog tijd dat de overheid investeert in een campagne om BSO en TSO te promoten. Hierbij is het belangrijk om bij de verdere uitrol van de modernisering van het secundair onderwijs sterk te bewaken dat er voldoende lesuren worden voorzien voor het aanleren van beroepscompetenties.

Het leren, de motivatie en het welbevinden van leerlingen en cursisten worden versterkt door **juiste studiekeuzes in de leerloopbaan**. Het technisch of beroepsonderwijs is **geen waternivalkeuze**, maar een keuze op basis van talent en interesse. We stellen vast dat het aanbod van studierichtingen in het beroeps- en technisch onderwijs zeer divers is. Daarnaast zijn er verschillende leerwegen zoals **duaal leren die alsmaar aan belang gaan toenemen**, maar nog bekendheid bij ouders mist. Ouders zullen hun kinderen meer en meer via aanmeldingsplatforms moeten inschrijven. Zonder bijkomende hulp zien ouders en leerlingen door de bomen het bos niet meer. Regionale netoverschrijdende CLB's met lokale antennes (voor het leerplichtonderwijs) en leerwinkels (voor het volwassenenonderwijs) adviseren lerenden **deskundig, objectief en onafhankelijk** en verwijzen door naar een passend opleidingsaanbod.

5

*Sterk onderwijs kan niet zonder **sterke kennis van de Nederlandse taal**. Het provinciaal onderwijs vraagt naar **taalbadens Nederlands**, o.a. door geen leeftijdsgrenzen te stellen als toelatingsvoorwaarde in de centra voor volwassenenonderwijs voor opleidingen NT2.*

Leerlingen die het Nederlands nog niet voldoende machtig zijn om mee te kunnen in de klas moeten de mogelijkheid krijgen deel te nemen aan een **taalbad**, op elk moment van het jaar en dus ook tijdens de vakanties. Daarom vragen we te onderzoeken of het breed aanbieden van taalbadens in de schoolvakanties mogelijk is, wat de rol van het volwassenenonderwijs daarin kan zijn en of het verlagen de instapleeftijd voor het volwassenenonderwijs dan wenselijk is.

6

*Het provinciaal onderwijs pleit voor een **versterking** van (startende) leraren op het vlak van het onderwijzen van **functionele basisgeletterdheid in de B-stroom** enerzijds en de **realisatie van de eindtermen** die op populatieniveau verminderd behaald worden (resultaten peilingsproeven, PISA, ...) anderzijds.*

*Alles staat en valt met een **kwaliteitsvolle lerarenopleiding**. Vandaar onze suggestie voor een **verplichte en tevens bindende toelatingsproef** voor de lerarenopleiding enerzijds en een **curriculum met een kwaliteitsgarantie** voor het afnemend werkveld op het vlak van vakkennis, vakdidactiek, differentiatie en klasmanagement anderzijds.*

Sterk beroeps- en technisch onderwijs vraagt ook de **sterkste leraren**. Onderzoek van de OESO toont aan dat scholen in een uitdagende context een groter verloop aan leraren kennen. Eens leraren enkele jaren ervaring op zak hebben, gaan ze gericht op zoek naar een job in een “betere” school. Dit heeft een rechtstreeks gevolg op de leeruitkomsten van de leerlingen.⁷

Het **functioneel geletterdheidsprobleem** doet zich voor in de B-stroom van de eerste graad van het secundair onderwijs waar leerlingen instromen op leeftijd. Sommige leerlingen hebben niet eens het vierde leerjaar basisonderwijs afgerond. Dit legt een **enorme druk op leraren voor het bereiken van de eindtermen**. Deze trend zal zich nog meer manifesteren wanneer de toegang tot de B-stroom enkel nog zal kunnen voor die leerlingen die geen getuigschrift basisonderwijs kunnen behalen.

Vlaanderen heeft in navolging met het buitenland⁸ nood aan ware **expertisecentra** voor het geïntegreerd aanbrengen van basisgeletterdheid in het secundair onderwijs.⁹ De nood aan effectief leerkrachthandelen situeert zich in de eerste plaats bij de **startende leraar**. POV neemt zelf de verantwoordelijkheid op om deze **professionalisering** een centrale plaats te geven in haar begeleidingsplan. We kunnen dit echter niet alleen en daarom vragen we deze expertiseontwikkeling te ondersteunen via de volgende initiatieven:

- het decreetaal verankeren van “**Vakdidactiek basisgeletterdheid**” als opleidingsonderdeel in elke lerarenopleiding (bachelor/master);
- de ter beschikkingstelling van prioritaire nascholingsmiddelen (PNA) voor de basisgeletterdheid in het licht van de realisatie nieuwe eindtermen;
- het voorzien van SONO¹⁰-onderzoeksmiddelen voor praktische methodieken basisgeletterdheid B-stroom in nauwe samenwerking met scholen

Daarnaast stellen we vast dat het Vlaams onderwijs nood heeft aan excelleren. In internationale peilingen maar ook in de Vlaamse peilingsproeven stellen we een significante daling van de resultaten vast. Daarom vragen we ook prioritaire nascholingsmiddelen voor professionalisering van leraren voor competenties waar onze resultaten Vlaanderenbreed dalen.

Maar alles staat en valt met een **kwaliteitsvolle lerarenopleiding** als opstap naar het beroep van leraar. De doorgevoerde hervormingen waren in grote mate structurele hervormingen. Het werkveld vraagt evenwel maatregelen voor meer kwaliteit.¹¹ Vandaar onze suggestie voor een verplichte en tevens bindende toelatingsproef voor de lerarenopleiding enerzijds en sluitende kwaliteitsgaranties voor het afnemend werkveld op het vlak van vakkennis, vakdidactiek, differentiatie en klassenmanagement anderzijds. Voor de praktijkleraren schuiven we het LIO-traject naar voren.

“Sterk volwassenenonderwijs rechtstreeks op de werkvloer”

7 *Het provinciaal onderwijs pleit voor een **verregaande flexibiliteit** in het volwassenenonderwijs in functie van de samenwerking met bedrijven.*

Het huidige aanbod van het volwassenenonderwijs is vooral gericht op toeleiding naar de arbeidsmarkt terwijl ook **jobbehoud** van belang is. Elke werknemer kan op een bepaald moment in zijn loopbaan geconfronteerd worden met **herprofilering** en zou dan beroep moeten kunnen doen op een opleiding op de werkvloer (reskilling). Omwille van de economische en demografische transitie die Vlaanderen doormaakt, veranderen de **competenties** die mensen nodig hebben om succesvol te zijn in hun werk en in de samenleving steeds sneller. Om de toekomstige groei en welvaart van Vlaanderen te vrijwaren, dienen competenties te worden aangeleerd die relevant zijn voor de veranderende werkomstandigheden. Het provinciaal onderwijs neemt een engagement om werkplekleren en duaal leren in het volwassenenonderwijs aan te bieden.

Het aanvragen van tijdelijke vestigingsplaatsen van CVO's in bedrijven via een louter administratieve procedure maakt het eenvoudiger om buiten het leslokaal te leren. Daarnaast moet het mogelijk worden dat CVO's open modules aanbieden, aangepast aan de noden van de werknemer en het bedrijf. Tot slot dient er naast het bestaande financieringssysteem een bijkomend financieringssysteem voor opleidingen op maat in het volwassenenonderwijs uitgewerkt te worden.

“Sterk (BIO)STEM-onderwijs in straffe infrastructuur”

8 *Het provinciaal onderwijs blijft voorstander van de **specifieke toewijzing van infrastructuurmiddelen**, eerder dan een globale enveloppefinanciering.*

Onze Vlaamse provincies willen ook in de toekomst blijven inzetten op **kwaliteitsvolle infrastructuur** zoals innovatieve technieklokalen als noodzaak voor kwaliteitsvol onderwijs. Voor wat betreft de gebouwen is **AGION** daarbij een belangrijke partner. We hopen dat de huidige **inspanningen** inzake extra capaciteitsmiddelen in de toekomst voortgezet en nog versterkt zullen worden

Desondanks blijven we erop hameren dat het creëren van nevenstromen naast de reguliere AGION-subsidies geen afdoende oplossing biedt voor de structurele en historische tekorten inzake de subsidiëring van schoolinfrastructuur.

ZORGZAAM ONDERWIJS VOOR IEDERE LEERLING

“ZORGZAAM ONDERWIJS VIA EEN DOELGERICHTE FINANCIERING”

9

Het provinciaal onderwijs pleit voor een **doelgerichte, gekleurde extra financiering** in te zetten voor scholen, CLB's en ondersteuningsnetwerken op basis van leerlingenkenmerken.

Op het vlak van zorg in onderwijs, heeft elk kind een **gelijk recht op de ondersteuning die hij of zij nodig heeft**. Naast een basisfinanciering voor elke school, elk CLB of ondersteuningsnetwerk zorgt een extra financieringsmechanisme ervoor om op billijke wijze tegemoet te komen aan verschillen tussen de leerlingen en hun nood aan bijkomende ondersteuning.

Sinds de invoering van het M-decreet volgen er meer leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften les in het gewoon onderwijs. De draagkracht van scholen, leraren en leerlingen staat onder druk. Als pedagogische begeleidingsdienst nemen we het engagement op om de komende drie jaar **in te zetten op zorg tot op de klasvloer in de vorm van binnenklasdifferentiatie**.

Onder “doeltreffend” verstaan we:

- Met vernieuwde en verfijnde parameters voor leerlingenkenmerken op basis van data die de voorbije jaren verzameld werden;
- Met duidelijkere doelstellingen en goed afgebakende doelgroepen;
- Met een meer nauwgezette monitoring van de resultaten zoals dit momenteel gebeurt met de toekenning van de GOK-middelen bijvoorbeeld door inkleuring van de middelen.^{12 13}

Het mechanisme van **extra financiering voor kwetsbare doelgroepen** bestaat trouwens wereldwijd.¹⁴ We zien in Vlaanderen evenwel een toenemende tendens naar lineaire financiering, losgekoppeld van leerlingenkenmerken. Er is echter voldoende evidentie aanwezig dat sommige leerlinggroepen in scholen, CLB's of ondersteuningsnetwerken veel meer dienen ondersteund te worden op het vlak van preventie spijbelen, leerzorg, tucht en uitsluiting.

“ZORGZAAM ONDERWIJS DOOR MEER SAMENWERKING”

10

Het provinciaal onderwijs staat achter het idee van een Vlaanderenbrede netoverschrijdende samenwerking tussen CLB en ondersteuningsnetwerken voor efficiëntiewinsten.

De noden van kinderen met zorg zijn hoog. De **ondersteuning van leerlingen en leraren in de klas** is een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren. We pleiten er dan ook voor om de beperkte middelen via netoverschrijdende samenwerking zo efficiënt mogelijk in te zetten.

Regionale netoverschrijdende samenwerkingsverbanden van CLB's en van ondersteuningsnetwerken met een krachtige bovenlokale regie bundelen op die manier de krachten voor een **zorgzaam onderwijs en dit over àlle netten heen**. Zo ontstaat er een meer **gezamenlijke visiebepaling en gelijkgerichtheid** waardoor een uniformer imago naar ouders, leerlingen en scholen kan ontstaan, wat kan resulteren in een **sterk merk 'CLB' en 'ondersteuningsnetwerk'**. Bovendien zal een meer doorgedreven samenwerking over de netten heen leiden tot **efficiëntiewinsten**.¹⁴

“ZORGZAAM ONDERWIJS MET HET BUITENGEWOON ONDERWIJS ALS PARTNER”

Het provinciaal onderwijs vraagt om het buitengewoon onderwijs te versterken als bevoorrechte partner van het gewoon onderwijs.

Zorgzaam onderwijs leidt automatisch tot inclusiever onderwijs met een **blijvende aandacht voor het buitengewoon onderwijs als bevoorrechte partner** voor het gewoon onderwijs. De huidige profielen van leerlingen in het buitengewoon onderwijs tonen dat er altijd jongeren zullen zijn die een specifieke setting nodig hebben om tot optimale ontwikkelings- en leerresultaten te komen. Dit betekent echter niet dat beide “werelden” een aparte bestaansreden hebben. Voor POV is er een **mutualisme tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs**. Beide kunnen van elkaar leren en hebben voordelen door nauw samen te werken om tot **een zo ruim mogelijke inclusiviteit** in het onderwijs te komen.

We vragen daarom aan de overheid om de **regelgeving** op dergelijke manier aan te passen dat

- projecten kunnen ontwikkeld worden om de **expertise** van het buitengewoon onderwijs in het gewoon onderwijs binnen te brengen;
- projecten kunnen opgestart worden die bijdragen tot de **warme overdracht** van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs (en vice versa);

¹ zie bijlage 1: historiek overname scholen buitengewoon onderwijs

² <https://www.vlaanderen.be/vlaamse-regering/visie-2050>

³ geïntegreerd leiderschap: combinatie van onderwijkskundig leiderschap en gedeeld leiderschap

⁴ Verbiest, E., (2014) Leren leiden op niveau, onderzoek in opdracht van de Vlaamse Overheid naar competenties en professionalisering van leidinggevende basis - en secundair onderwijs

⁵ In het provinciaal onderwijs spreken we eigenlijk liever niet meer over bso en tso, maar over arbeidsmarktgericht onderwijs en onderwijs met een dubbele finaliteit.

⁶ <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/STEM-monitor-2018.pdf>

⁷ OESO, 2013, OECD. (2013). PISA 2013 Results: Excellence Through Equity: Giving Every Student the Chance to Succeed.

⁸ <https://keystoliteracy.com/about/team/>

⁹ Geletterdheid in Vlaanderen, Gewikt en Gewogen: recepten voor een krachtig geletterdsheidbeleid, p. 27

¹⁰ Het Steunpunt Onderwijsonderzoek (SONO) is door de Vlaamse Regering erkend als Steunpunt voor Beleidsrelevant Onderzoek voor de periode 2016-2020. SONO is een samenwerkingsverband van de UGent, de KU Leuven, de Universiteit Antwerpen, de VUB en de Artevelde Hogeschool. <http://steunpuntsono.be/>

¹¹ <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/2013-10-05-rapport-beleidsevaluatie-lerarenopleidingen.pdf>

¹² Gelijke kansen in het basisonderwijs, verslag rekenhof aan het Vlaams Parlement, Brussel, september 2017

¹³ Franck, E. 2017 (SONO) Equity funding of schools: what do we learn from the literature about its effectiveness.

¹⁴ Audit over de werking van de CLB's, september 2015, p. 157